

Teaching Today, a podcast from the Teaching Council

Season 2, Episode 4: He pukupāho mō te kaiako tīmata me te akoako mātanga, ki tā te aronga Arareo Maori titiro.

Kaiuiui:

Nicola Chase

Manuhiri:

Evelyn Tobin

Evelyn Tobin: Tēnā koutou. Ko Evelyn Tobin taku ingoa. He uri tēnei o Pōmare nā reira nō Ngāti Manu, Ngāpuhi ahau me ōku nā hononga ki Te Aupōuri me Te Rarawa. Kei konei ahau i te rangi nei ki te kōrero mō āku wheako hei poutoko i roto i tētahi kaupapa paerata e karanga ana Poutoko-Pia, otirā ko tētahi atu - Tuakana-Teina, He Hāpai Ō mō te hunga kātahi nei ka tīmata i tāna hīkoi hei kaiako, tēnā koutou, tēnā tātou.

Nicola Chase: Nā te aha i ihiihi ake ai koe ki te kuhu mai ki te paerata Tuakana-Teina mō ngā poutoko me ngā pia?

Evelyn Tobin: Āe, e rua pea ōku nā whakaaro hei whakautu i tērā pātai mō taku kuhunga atu. Tuatahi, ko te ngākaunui ki te hunga e whaiwhai ana i tēnei huarahi, ā, kia tū ai rātou hei kaiako, kātahi hei pouako, ā tōna wā hei kaiarataki i roto i tōna kura, ā, he tumuaki hoki. Tērā, tērā!

Tuarua, nā te mea i roto i ngā kura arareo, nē; te nuinga o ērā momo kura i Aotearoa nei he itiiti noa iho. Nā runga i te iti, he uaua mā te tumuaki ki te āta whakarite i tētahi o tana kāhui kaiako hei poutoko mō ngā kaiako kātahi nei ka puta i ō rātou kura takiura. Nā reira, hei hāpai, hei āwhina i a rātou.

Nicola Chase: I roto i ēnei mahi a te poutoko, kōrerohia mai te pēhea o te angitu mō te tūhono i ngā matea ako a te pia ki te kaupapa ake o tōna kura.

Evelyn Tobin: He pātai pai tērā, e rua, e rua!

Tuatahi, ko ngā matea ako a te pia i te nuinga o te wā ka kuhu kūare tonu, he ako tonu, he kore mōhio nōna. Tuarua, ko te kaupapa whakahaere, ko te kaupapa arataki o tōna kura, nā reira kia kōrero au mō te mea tuatahi ... mā te āta noho, ki te āta whitiwhiti whakaaro kei reira ka wetewete i te whakaaro o te pia kia kite atu “He aha ngā mea? Ka pēhea te anga whakamua? hei akoranga māna. He aha pea ētahi rangahau hei āpiti atu? He aha hoki ētahi rauemi i aku ringaringa hei āwhina i a ia? ērā atu tūmomo mahi katoa.

Tuarua, ko te āta titiro ki te tūtohinga o te kura. Nā, ko te take o tērā aronga atu – kei reira e āta whakatakoto ana i te kaupapa arataki o te katoa i taua tau kura.

Nā reira, i te nuinga o te wā ka tahi, ka rua pea ngā tau, ā, ka kite i te hua nui i runga i te pia. Ko ia tēnā e kapokapo haere ana, e whai wheako ana, e whai take ana, e whai hua ana. Tērā pea, hei te paunga o te rua tau kua rite ia ki te tonu ki te whakamana ake i tana tiwhikete whakaako. Engari, kāore he raru o te whai tonu pea i tana tau tuatoru, i tērā wā. Nā reira, koirā te taha ki te pia, kia mōhio ai te pia, ko ia kē te kaihautū o ana akoranga.

Tuarua mō te taha ki te kura? Mōku nei nā, nā te pia i whai i tētahi tūranga i taua kura nā reira he mana nō te whānau tonu tērā. E tika ana kia tūturu te noho o te kaupapa ako.

Nicola Chase: I āu wheako poutoko, whakaahuatia mai ētahi tūāhua o te hāpai ake i ngā uara o te hunga whakaako.

Evelyn Tobin: Āe, he umanga whai uara tō te kaiako!

Nā reira ki te titiro tātou ki ngā uara kua āta whakatakotoria, tērā ko te whakamana nā reira ko te mahi a te poutoko he whakamana i te pia kia tū ai ia hei pouako; hei whakamana hoki i tōna kura nā te mea koirā tōna taiao ako; he whakamana i tōna tumuaki me ana kaiarataki nā te mea ko rātou kē ngā kaiako whai pūkenga, whai wheako, whai mātauranga o tōna kura; he whakamana anō i te whānau, i te tamaiti, ōna mātua me te whānau nui tonu o te kura.

I te mutunga iho ko te taonga nui pea o te whakamana, ko te tamaiti; nā reira kia tika ai te tū o te kaiako.

Ko te uara tuarua ko te pono, nē? Nā reira, ki te kore te poutoko e pono ki a ia anō, ā kāti, e kōrero teka ana ia. Mā te pono, nē, e kite atu ai te pouako i te tauira hei whai, nā reira koirā pea te tino take o te pono. Ko tētahi atu take ko te taha ki te pia tonu, ā, kia pono ai ia; āe, āe mārika koinei te umanga māku. Mehemea e tika ana te hāpai ō ki a ia i roto i ana tau timata ka roa tana noho ki te umanga whakaakoranga.

Tuatoru ko te manaaki, ā, he aha i tua atu o tērā? Ko te mana tēnā e akiaki ana, nā reira ko te pēhea o tērā? Ko te tino kai, mā te aroha. Mā te whakapono i roto i tā māua mahi tahi, arā, ko te poutoko me te pia; ko ia e manaaki ana i te poutoko, ko te poutoko e manaaki

ana i te pia. Ko te kura tonu e manaaki ana i a rāua tahi kia whai wāhi ai rātou, kia whai taima ki te āta ako tahi.

Nā reira he nui ngā kitenga o te manaaki. Ko tētahi taha ki te tamaiti tonu, ko ia i roto i ngā mahi o ia rā, o ia rā, ka manaaki i tōna kaiako, ka manaaki i te momo tangata kei mua i a ia e whāngai ana i ngā akoranga o te wā.

Ā, ko te mea mutunga pea, ko te whanaungatanga, ā, kei reira ko te āhuetanga o te tūhonohono o tētahi ki tētahi. Mehemea ka hanga tērā tuitui tangata, tērā whiri o te muka tangata i runga i te whakamana o tētahi ki tētahi, te pono o tētahi ki tētahi, me te manaaki o tētahi, o tētahi; kāore e kore, ka tupu ake, ka tupu kaha, ā, ka mau, ka pupuri, ka ita.

Nicola Chase: Ka pēhea te mahi ngātahi me tō pia ki te whakawhanake whāinga, pakirehua rānei hei reira whai pānga atu ki ngā akoranga mā kōrua me te kāhui kaiako o tōna kura.

Evelyn Tobin: He pātai tino hōhonu tēnei nā te mea e kīia ana, kua mōhio kē te pia i ngā tikanga o te whakatakoto whāinga, o te whakawhanake whāinga, o te whakawhanake pakirehua, ā, ērā mea katoa, he akoranga tonu ērā.

Nā reira ko te nuinga o te hunga whakaako ka ako haere ēnei tūāhua i a ia i roto tonu i te kura. Nā reira ko te pēhea o te mahi ngātahi? Ko te aro atu tuatahi, ko te aro atu ki ngā tino hiahia o te pia me te whai kia whakatutuki i ērā.

Ka huri, mō te taha āta whakariterite i roto i te kaupapa Poutoko-PIA, ko te uiui pātai, ko te whitiwhiti whakaaro. Ehara i te mea he kōrero noa iho ēnei, he kōrero whānui, he kōrero hōhonu, whai muri iho ko te whakakao mai i aua whakaaro rā hei pūrongo, nē? Hei whakaaroaro anō mā te pouako rāua tahi ko te pia.

Nicola Chase: I roto i āu mahi poutoko ka pēhea te manatōpū i ngā tikanga matatika me ngā paerewa a te hunga whakaako?

Evelyn Tobin: He mea nui tēnei kaupapa. Ko ngā matatika me ngā paerewa te tino anga hei whakatutukitanga mā te kaiako i roto i āna mahi. Nā reira tuatahi, he whakamōhio atu he aha ēnei tūāhua? I ahu mai i hea? Anā, ko te whakautu poto mō tēnā, i ahu mai tonu i te umanga whakaakoranga, i te hunga whakaako. Kore rawa tēnei i ahu mai i te kāwanatanga, nā reira mā tātou anō tātou e kōkiri, e whakahaere kia eke ai tātou ki tētahi pae rangatira. Nā reira ko te pēhea o te manatōpū i aua tūāhua? Tuatahi ko te whakakōrero kia whakatō i te kākano whakaaro, whāngai atu i tērā, whakawaiwai kia tupu, kia rea, otirā kia puta he mōhioranga; nāwai, nāwai kia puāwai ai he māramatanga.

Nō reira, māku e kī atu ko ngā matatika me ngā paerewa te tūāpapa o te mahi a te poutoko mō tana pia. Otirā, ki tua atu, koirā tētahi kaupapa matua hei akoranga mā te pia. I te mutunga iho ko te kite atu i te pia i tana whakatinanatanga o aua paerewa i roto i āna mahi akoako. Kei reira kia tupu ake tana mōhio ki a ia anō, kia tupu ake ōna pūkenga, ana mātauranga me ērā āhuetanga katoa; kia miharo ia ki te tū o te kaiako hei tino tangata i roto i te ao o te tamaiti e tupu haere ana, e tupu haere ana

Nicola Chase: Kōrerohia mai ētahi tūāhua whakaarai i ngā mahi i waenganui i te poutoko me te pia.

Evelyn Tobin: Ko taku waimarie kāore anō au kia tino kite i tērā, ngā āhuetanga whakaarai i āku mahi nā te nui o te tautoko, nā te nui o te whakariterite kia whai wāhi ai māua tahi ko te pia ki te hui tahi. Nā reira, pēnā he aukatinga, tuatahi ki a au nei, ko te ngoikore, ko te koretake rānei o te whanaungatanga. Nā reira he aha tētahi rongoā mō tērā? Tuatahi, ko te kaha ki te kōrerorero, te pono ki te kōrerorero, kia tiakina taua hononga tahitanga. Ko tētahi atu aukatinga ko te wā tonu. I ētahi wā ka tau mai tētahi tūāhua ki runga i te whānau, ki runga i te pia, ki runga rānei i te poutoko. Tērā, ko te mate, tērā ko te māuiui, tērā ko ngā karanga kē e kore e taea te aukati. Nā reira ki te āta kōrero tahi, ki te āta kite atu o tētahi i tētahi me ōna ngākaunui e rērere ana i waenganui; ahakoa te aha ka whai i tētahi oranga tonu. Nō reira pea, ko tētahi kupu hei āwhina kia kaua tātou e kimi i ētahi aukatinga, engari kia tū mataara mō te tūpono ka puta tētahi tūāhua.

Nicola Chase: Ā tēnā, homai tētahi whakaaro puiakiaki hei āwhina i te hunga poutoko.

Evelyn Tobin: Mōku nei, kaua e tatari, kaua e pupuri! Kei a koe ētahi wheako, ētahi tūāhua mōhio hei āwhina, hei tautoko, hei whakatupu i te pia. Nā reira whakaaro nui i tō ake ao, ko ngā pou i tū ki tō taha hei taituarā mōu, anā, kua tae mai te wā kia tahuri koe, kia tū pērā atu koe mō tētahi atu. Nā reira ko te mea nui, whāia hei āwhina, whāia hei whakatinana i ngā tūmanako me ngā whāinga ake o tō kura.

Nā reira e tātou mā, kua tae mai tātou ki te mutunga o tēnei whakaaturanga. Ko te tūmanako ia ka whai wāhi koutou ki te whakarongo tae noa ki te mutunga nei hei reira hauhake haere ai i ētahi hua māu hei āwhina, hei whāngai atu ki ētahi atu. Nā reira kia tau ngā manaakitanga katoa ki runga i a koe, ki runga i tō kura, ki runga hoki ki ō tātou taonga nui ko ngā tamariki kia tupu, kia rea, kia rangatira. Tihei mauri ora

